

TOEKOMSTMENU

In 2050 zijn we naar schatting met 10 miljard mensen op aarde. Om die allemaal te voeden, zonder de aarde kapot te maken, moeten we drastisch anders gaan eten. Wat betekent dat voor de voedingsindustrie en voor ons als consument?

DEEL 2: ENERGIEVERBRUIK IN DE GLASTUINBOUW

Kas zonder gas: graag, maar wie betaalt voor de overstap?

Duur gas bedreigt de Nederlandse glastuinbouw. Kwekers zoeken technische oplossingen om de energievervlindende teelt te verduurzamen. Maar de praktijk is weerbarstig. „Veel glastuinders hebben te weinig buffers om te investeren.”

Irene van den Berg
Bleiswijk

Met zweetdruppels op het voorhoofd loopt Wouter van den Bosch (31) door zijn kas met groene paprika's. Buiten is het kwik de 25 graden al gepasseerd op deze ochtend, binnen in de kas ligt de temperatuur nog veel hoger. In deze tijd van het jaar hoeft de jonge glastuinder zich geen zorgen te maken over de energierekening. Toch laat hij vandaag een isolatiescherm van enkele honderdduizenden euro's in de kas plaatsen. „Dat is veel geld, maar door de hoge energiekosten is het toch de moeite waard.”

Van den Bosch behoort, samen met zijn broer Tijmen, tot de zesde generatie kwekers in zijn familie. De kwekerij in Bleiswijk bestaat al sinds 1854. In de beginjaren werd er in de openlucht geteeld. De crisis van de jaren 30 dwong het bedrijf om een begin te maken met de kasteelt om het seizoen te verlengen.

De jongste generatie heeft zo haar eigen uitdagingen, zoals een krappe arbeidsmarkt en hoge energieprijzen. „Toch vind ik mijn werk prachtig: mensen voorzien van gezond voedsel is een belangrijke taak”, zegt Van den Bosch.

Die taak wordt voor veel tuinders steeds lastiger. Door de hoge gasprijzen zijn veel glastuinders door hun financiële buffers heen. Als de hoge prijzen aanhouden, kunnen zij hun rekeningen niet meer betalen. De vraag rijst of een sector die zo afhankelijk is van gas nog wel toekomst heeft.

Voor glastuinbouw zijn elektri-

citeit, warmte en CO₂ nodig. Die worden alle drie geproduceerd door duurzame warmtekrachtkoppelingen (wkk's) die op gas werken. De elektriciteit die niet in de kassen wordt verbruikt, gaat naar het elektriciteitsnet. Wanneer er andersom te veel elektriciteit aan het net wordt geleverd, bijvoorbeeld op een zomerse dag door zonnepanelen, kunnen de wkk-installaties dit opvangen en voorkomen dat het net overbelast raakt. „De snelle beschikbaarheid van stroom uit de wkk's geeft ons land flexibiliteit bij de inzet van zonne- en windenergie. Op die manier draagt de glastuinbouw bij aan de energietransitie”, stelt Adri Bom-Lemstra, voorzitter van Glastuinbouw Nederland.

Kwetsbaar

De grote afhankelijkheid van gas maakt de sector echter kwetsbaar. „De gasprijzen zijn vele malen hoger dan ze ooit zijn geweest. Dat kunnen we niet doorrekenen in onze producten”, verklaart Bom-Lemstra. „Veel tuinders moeten op dit moment hun spaargeld aanspreken. Als dat zo doorgaat, vrezende wij dat rond de jaarwisseling zo'n 40 procent van de glastuinders tijdelijk of definitief is gestopt.”

Ook tuinders die niet over de kop gaan, hebben een zwaar jaar.

Het blijkt te risicovol om te vertrouwen op geothermie als enige warmtebron

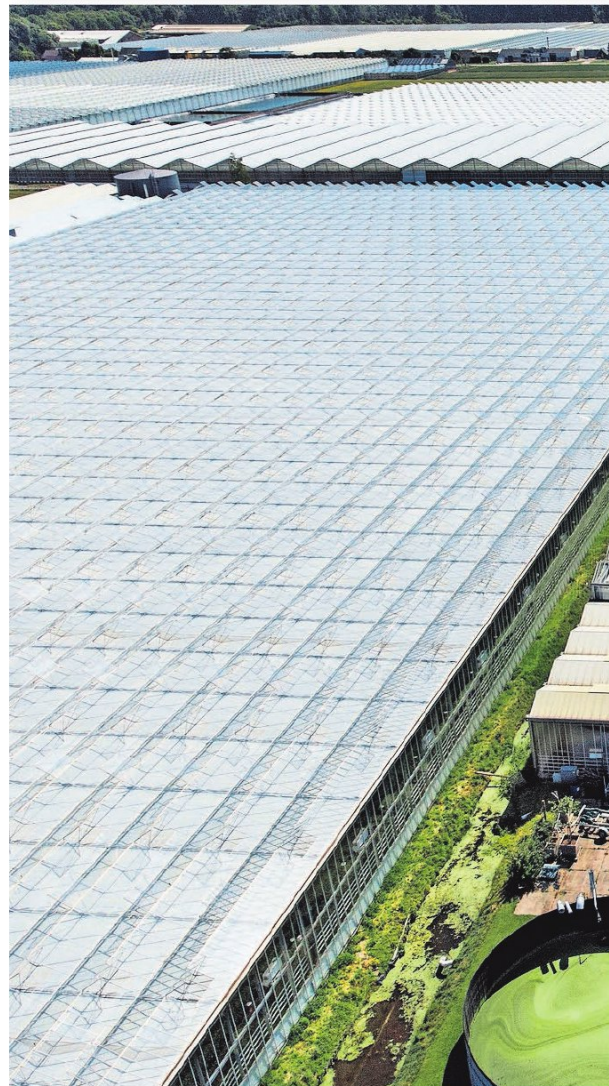
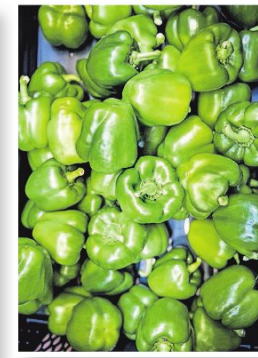
– Sebastiaan Breugem, tomatenteler

Velen laten een deel van hun kassen leegstaan om het energieverbruik te beperken. Of ze kiezen ervoor om alleen nog maar in de lente en zomer producten te verbouwen, zodat er geen energie gaat naar het verlichten of verwarmen van de kassen. „Daarmee snijden ze in hun kosten, maar ook in hun productie”, verklaart de glastuinbouwvoorzitter. Van den Bosch produceert dit jaar zo'n 30 procent minder bramen, omdat in een deel van de kassen de belichting uit staat.

Hoe erg is dat voor de consument? Moeten we straks tomaten en komkommers hamsteren? „Nee, de producten zijn wat duurder geworden, maar ik ben niet bang voor lege schappen. In Marokko en Spanje staan ze trappelen om aan de Nederlandse supermarkt te leveren. Prima toch, zeggen Kamerleden dan: de zon schijnt daar altijd. Maar dat vind ik kortetermijndenken. Het energieverbruik daalt, maar in die landen gebruiken ze veel meer water en gewasbeschermingsmiddelen”, stelt Bom-Lemstra.

Hightech snufjes

Om te kunnen concurreren met Spaanse en Marokkaanse collega's die het hele jaar door gratis energie krijgen van de zon, produceren Nederlandse tuinders heel efficiënt. Met hightechsnufjes hebben ze de opbrengst per vierkante meter zo ver mogelijk opgevoerd. Ook nu de sector moet verduurzamen kijken tuinders, en hun geldschietters, naar technische oplossingen. „Door de energiecrisis zien tuinders de noodzaak om versneld het gebruik van fossiele brandstoffen af te bouwen. Alternatieven zijn het gebruik van LED-verlichting, warmtepompen en geothermie”, zegt Arne Bac, sectormana-

■ De kwekerij van Wouter van den Bosch (met oranje shirt) in Bleiswijk.

FOTOS ARIE KIEVIT

Bac ziet lichtpuntjes. Tuinders mogen dan door de hoge energieprijzen minder geld hebben om te investeren, de wil is er inmiddels wel. „Twee jaar geleden ging verduurzaming nog langzamer, maar ik zie dat de sector nu mentaal aanstaat. Dat heeft ook te maken met kostenoverwegingen: er is meer druk om te veranderen.”

De glastuinbouwsector en Rabobank willen dan ook dat de overheid financieel bijspringt met

► **Glastuinders steken veel geld in andere energie, maar de opbrengst valt vaak nog tegen**

een borgstellingsregeling, maar ze krijgen tot nu toe nul op het rekest.

De twee jonge glastuinders laten zich er niet door weerhouden om toekomstplannen te maken. Zo breidt Van den Bosch zijn bedrijf uit naar de Verenigde Staten. En zet Breugem een netwerk op om gebruik te kunnen maken van restwarmte van de industrie. „Of misschien is waterstof wel de oplossing”, oppert de tomatenteler. „Wie weet, maar we zijn wel weer jaren verder voordat we iets met die techniek kunnen”, tempert collega-tuinder Van den Bosch zijn enthousiasme alvast.

ger tuinbouw bij Rabobank. De tuinders moeten daarvoor fors in de buidel tasten. „Bij LED-verlichting gaat het al snel om miljoeneninvesteringen. Bij geothermie zelfs om tientallen miljoenen”, vertelt Van den Bosch.

Geothermie is de benutting van warmte uit de ondergrond vanaf

500 meter en dieper; hiervoor worden diepe putten geslagen. „Van de twintig geothermieprojecten in de glastuinbouw, zijn er achtien door Rabobank gefinancierd”, vertelt Bac.

Die torenhoge leningen leveren lang niet altijd energiebesparing op. Sebastiaan Breugem (30),

vierde generatie tomatenteler uit Bleiswijk, deed tot vorig jaar met drie andere glastuinbouwbedrijven mee in een geothermieproject. Door technische problemen staat de put stil en is het bedrijf weer afhankelijk van gas. „Het blijkt te risicovol om te vertrouwen op geothermie als enige warmte-

bron”, verklaart Breugem. Hij gelooft sindsdien meer in een netwerk met verschillende warmtebronnen, zoals geothermie en restwarmte vanuit de haven. „In de praktijk hebben veel glastuinbouwbedrijven te weinig financiële buffers om in deze technieken te investeren”, zegt Breugem.

De Romantische Rijn en betoverende Main

Boek nu deze 13-daagse cruise en beleef de meest ontspannen vakantie ooit

Ga naar feenstrarijnlijn.nl voor meer informatie of bel (026) 445 28 05

feenstrarijnlijn

13-daagse riviercruise naar Würzburg met de luxueuze Serenade 1.

Vertrek op 13 Augustus vanuit Arnhem. Prijs vanaf € 1.695,- p.p. Bekijk onze website voor beschikbaarheid en alle informatie over dit prachtige schip!

